

VILÁGSZÁM: A NYÍLT SZÍNI (ÉLETHŰ) HALÁL

Szereplők:

IKSZ, a színész

A közönség (?)

A Színház igazgatósága (közlemény szinten)

A szín: lerobbant, polgári atmoszférát sugárzó szoba és berendezése. Komód fényképtartókkal, ebédlőszekrény, kopott heverő, könyvespolc hiányos lexikonozatokkal, szedett-vedett ülőgarnitúra stílustalan dohányzóasztallal. Valamelyik falon régen megállt falióra függ. Egy állólámpa sárgás fényt árasztó, repedt ernyője alatt karosszékben IKSZ, a színész ül, akinek csak nagyméretű hajtókával ékesített kockás posztónadrágba bújtatott, keresztbe vetett lábai láthatók, mert a közönség (?) fürkésző pillantásai elől felsőtestét és arcát a kezében tartott lepedőnyi szétnyitott újság takarja el.

Dramai szituáció: IKSZ, a színész régi újságot olvas. Színpadi jelenléte alatt egyetlen egyszer sem lapoz, s csak néha, alig észrevehetőn, mintegy jelzésszerűen rezzennek meg kezében az újságlapok. A függöny szétnyílását követő, lassan múló percek – valóságos, nem színpadi idő! – feszültségét oldva az újság mögül IKSZ, a színész halk, később egyre élesebb ciccegéseket hallat. Hol csak egyet-egyet, hol meg folyamatosan, feltehetően az olvasottakra reflektálva, csodálkozását vagy méltatlankodását kifejezve cicceg. A körülbelül kétoldalnyi olvasási tartam – ez is valóságos, nem színpadi idő! – elmúltával a ciccegés váratlanul félbeszakad, és érezhető, hogy IKSZ, a színész addig természetesnek ítélt testhelyzete kényszeredetten kimerevítetté válik. Amikor az újság kezéből kicsúszva alig hallható finom surrogással kísértén az ölen keresztül a lábai mellé, a padlózatra hull, látható lesz, ahogy festett kakastarély-frizurával koronázott feje félrebicsaklik, szemei fennakadnak, kezei görcsbe rándulnak, s így, e tragikusnak minősíthető (nagy alakítás!) helyzetben a test valahol az ülő és a fekvő, tehetetlen állapot határvonalaán élettelenül elterül.

A nézőtéren, a közönség (?) körében váratlanul tapsvihar viharzik végig, de aztán viszonylag gyorsan elcsitul valaminő tanácstalanságban. Az állólámpa fénye fokozatosan elhalványul, majd kialszik, a függöny összezárul.

86

(A Színház igazgatósága másnap – színpadi idő! – a drámai mű zárófejezeteként tárgyilagos hangnemben megfogalmazott hivatalos közleményt ad közre:

Mély fájdalommal tájékoztatjuk színházunk és színjátszásunk híveit, hogy IKSZ, a színész – szerepével mesteri módon eggyé válva, a legnagyobbak nyomába lépve, egy színész számára a legjobb tragikus sorscsapást elszenvedve: „a színpadon szeretnék meghalni” – a tegnap esti (színpadi idő!) előadáson elhalálozott. IKSZ-et, a színészt a Színház saját halottjának nyilvánítja, temetéséről később intézkedünk. A nagy sikerre való tekintettel az előadást (viszonylag) változatlanul műsoron tartjuk, jegyek elővételben közönségszolgálatunknál vásárolhatók.)

VÉGELGYENGÜLÉS-PERFORMANCE (TŰZVÉSZ AZ IDŐSOTTHONBAN)

A szín: emberek halálából, illetve elhúzódó haláltusájából üzleti sikeret kovácsoló öregotthon („A Boldog-Humánus Vég Háza”) csaknem teljesen elhagyatott szobája. Balra zárt ajtó, jobbra homályos üveggel de-rengő ablak. A sarokban régen használt, rozsdás infúziós állvány, mellette ütött-kopott éjjeliszekevény kiürült petpalackokkal, és félig nyitva egy való-színűtlenül keskeny, horpadozott fém öltözőszekevény áll.

Az ablak alatt, a csempézett falnál – egy-egy lap néhol már le-hullott – fehér kórházi vaságyban gyűrött párnák és takarók között egy megbecsülhetetlen korú, inkább öregnek, mint fiatalnak feltéte-lezhető, vélhetően férfi nemű alak fekszik. Hörög. A félhomályban alig kivehetők a vézna test ágyneműhalmokba süllyedő körvonalai. Ese-tenként felnyúl, és meghúzza az ágy fölött lógó, gézből font jelzőzsi-nórt, amelynek hatására kissé megkésetten éles csengettyűszó hallatszik, de a jelzés hatástalan marad.

A hörgés néha elhalkul, zihálásba vált, majd újra felerősödik – ez az akusztikus, helyváltoztató mozgást, akciót, különösebb jelen-tőségű cselekvést nélkülöző, ámbár nem teljesen konfliktusmentes dramaturgia akár kiváló hangjáték-prezentáció gyanánt is megállná a helyét, de vitathatatlan, hogy ebben az esetben némiképp tompulna a totális személyes (vagy személyes totális) befogadói élmény. A vi-zuális effektusoknak köszönhetően eldönthetetlen ugyanis, hogy a (hang)jelenségek és az alkalmoszerű zsinórhúzó-mozdulatok – ame-lyeket most már csak ritkábban, igencsak rapszodikusán kísér a cse-ngettyű megszólalása – monoton ismétlődések, vagy a végkifejlet felé sodródó, újabb és újabb apró motívumokkal gazdagodó (pl. a színházban ki-tört tűzvészre figyelmeztető, vörös színű vészriasztó jelzés fényjelenségeivel együtthangzó), hol felgyorsuló, hol lelassuló, ütemezett történések. (Mind-eddig senki sem tudott választ adni a tűz-riasztójelzés vörös fényű alkalma-zásának paradoxonára, amikor egyértelmű, hogy pl. a kék vagy a zöld sokkal megfelelőbb és kontrasztosabb lenne.)

Az egyre gyakrabban megnyúló csöndek és mozdulatlanságok (elte-kintve persze a „nézőtéren” kitört, menekülésbe torkolló, alapvetően indo-kolt pániktól) mintha azt sugallnák, hogy itt a végkifejlet, hogy a produkciót most már belengi valamifajta visszafordíthatatlanság, de aztán mégis újra-éled a hörgés-zihálás egy-egy kétségbeesett zsinórhúzással változatossá avatott folyamata.

Az első felvonás (?) vége közeledvén résnyire nyílik a szoba ajtaja – mintha óvatosan belesne valaki –, de aztán újra bezárul. A fémszekrényből viszont váratlanul tárgyak zuhannak ki és terülnek szét, tornyosulnak fel a szoba fekete-fehér járólappal kirakott padlózatán: okkal feltételez-

88 hetnék a performance résztvevői (ha még most is jelen lennének), hogy egy ilyen, viszonylag kis szekrényben el sem férhetne valójában ennyi tárgy. Egyszer száraz, kemény koppanásokkal, máskor élénk csörömpölésekkel egymás után hull ki (minden bizonnyal a hajdani életút szimbolikus rekvizitumaiként, egyszersmind a kellékes jutalomjátékaként) egy gyermekocsi, egy roller, egy iskolatáska, egy színes ceruzakészlet, egy pár cipő, egy hátizsák, egy biciklipumpa, egy műanyagpohár, egy hordozható magnetofon, néhány könyv, egy fényképezőgép vakuval, egy szemetesvödör, egy televíziókészülék, egy nyugágy, egy járókeret stb. A rekvizitum-halom egyre nő, és fokozatosan beteríti az ágyat is. A tárgy-áradat elcsitultával – alapjaiban változott meg, alakult át a szoba jellege és atmoszférája – teljes mozdulatlanság és mély csend honol a színen, s nem tudható – a figyelmet ugyanis meglehetősen hosszán és koncentráltan az öltözőszekrény körüli földindulás kötötte volna le – hogy az ágyban fekszik-e még valaki, és ha igen, akkor valójában is jelen van-e még?

Nincs végső válasz, nincs megoldás, a performance itt váratlanul félbeszakad.

A fagyossá merevedő hangulatot némiképp oldja, hogy a nézőtérít követően automatikusan bekapcsol a kítűnően működő, perfekt színpadí esőzető berendezés is.

A (japán) tűzoltók későn érkeznek, itt dolguk már nincs semmi.

W.